

INFLUÈNCIA DE KANT A CATALUNYA. NOTES

Jaume ROURA ROCA

És ben difícil de precisar dates pel que fa a la primera notícia que hom tingué de Kant a casa nostra. La circumstància sòcio-cultural de la darrerria del segle XVIII, així com l'enrarament de l'ambient acadèmic a la Universitat de Cervera i la poca qualitat de l'experiència científica del trienni liberal, poden explicar l'absència de Kant dins la filosofia oficial i oficiosa del començament del segle XIX. A partir, però, del segon terç d'aquest segle comptem amb dades ben significatives.

Al mes d'agost de 1837, molt poc abans del retorn de la Universitat a Barcelona, Albert Pujol recomanava aprofitar, pel que fa a l'ensenyament de la filosofia, «los descubrimientos, ya se deban al criticismo de Kant, ya al escepticismo de Hume, ya al cuasi materialismo de Locke, Condillac y Destutt Tracy; ya a la escuela semiplatónica de nuestros tiempos»¹.

Kant es troba, doncs, dins la xifra del que Albert Pujol, i potser juntament amb ell molts altres, considerava el «corpus» de doctrina que havia de substituir l'escolàstica, arraconada de la Universitat, l'any 1835.

Quan, el 1841, Ramon Martí d'Eixalà escriu el *Curso de Filosofía Elemental*, fa referència a Kant i el critica des del punt de vista del fenomenisme de Hume. Creiem, però, que Martí no va pas entendre massa bé el filòsof alemany i que per aquest motiu el refusà². De fet, encara que entre els llibres de Martí s'hi trobi una traducció francesa de la *Crítica de la Raó Pura*, les cites del *Curso* foren preses de L.F. Schön, un divulgador mediocre del kantisme a França³.

Cinc anys després del llibre de Martí, apareix

¹ Contestación dada a los extremos contenidos en la circular de la Dirección General de Estudios de 8 de agosto de 1837. Aquest document es troba a la Biblioteca Provincial i Universitària de Barcelona, Arxiu, secció Cervera, Caixa 318. L'expressió *escuela semiplatónica de nuestros tiempos* fa referència a l'espiritualisme francès i escocès del començament de segle, centrat sobretot a França i acabidilat per Victor Cousin.

² La crítica de Martí a Kant anava dirigida alhora contra Plató, Leibniz i Cousin, les teories gnoseològiques dels quals considera *suposiciones gratuitas cuyas consecuencias no pueden ser comprobadas con la observación* (Ramón MARTÍ D'EIXALÀ, *Curso de Filosofía Elemental*, Barcelona 1841, p. 97-98). Vegeu també *ibid.*, pp. 62-63.

³ Aquest punt l'he desenrotllat a la meua publicació *Ramon Martí d'Eixalà i la filosofia catalana del segle XIX*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980, p. 181 i 183.

la *Filosofía Fundamental* de Jaume Balmes, l'any 1846. És ben sabut que aquesta obra fou una escamesa frontal contra l'idealisme alemany, sobretot el de Schelling. En canvi, Kant hi era contemplat, en alguns indrets amb certa simpatia, per més que els interessos de Balmes eren molt diferents dels de Kant⁴. Tampoc Balmes no llegí la *Crítica* en versió original, sinó per mitjà de la traducció francesa de J. Tissot⁵.

En el context balmesià caldria col·locar Joaquim Roca i Cornet, el qual escrivia un article anecdòtic sobre el sistema de Kant, l'any 1838⁶. Més importància té per a nosaltres el fet que Roca i Cornet en el seu *Ensayo crítico sobre las lecturas de la época* gairebé no parli de Kant i centri, en canvi, la seva atenció en Schelling, Hegel i l'esquertra hegeliana⁷. Per més que aquesta manera de fer obeeix palesament a criteris apològètics, per aquest mateix motiu hom pot pensar que els continguts del pensament kantià no eren considerats perillosos per un dels caps de brot de l'anomenada Escola apològètica catalana.

Un poc més tard, a partir del 1847 fins el 1872, Xavier Llorens i Barba impartí classes de filosofia a la Universitat. El que ens resta d'aquells ensenyaments són els apunts dels deixebles, coneguts amb el títol de *Lecciones de Filosofía*, les quals des d'un punt de vista crític ofereixen certes reserves⁸. És ben curiós com Llo-

⁴ La relació del pensament de Balmes amb el de Kant ha estat objecte d'alguns estudis, la major part dels quals estan continguts a les *Actas del Congreso Internacional de Filosofía* (Barcelona-Madrid, 1948-1949), 3 vols. Especial menció mereix el de J. SAURET, «Teoría balmesiana de la sensibilidad externa y de la Estética Trascendental. Dos teorías opuestas», a *Pensamiento*, III (Número extraordinario dedicado a Balmes, 1947) pp. 109-156. Un nou punt de vista sobre tota l'epistemologia balmesiana, i que cal tenir en compte en el punt que estem tractant, és el de TIRSO ALE-SANCO, *El instinto intelectual en la epistemología de J. Balmes* (Salamanca, 1965).

⁵ Aquest extrem fou treballat per A. SANVICENS MAR-FULL, «Fuentes bibliográficas de la doctrina filosófica, apològètica y social de Balmes», dins el *Catálogo de la exposición bibliográfica balmesiana* (Barcelona, 1948) pp. 115-116.

⁶ Vegeu *La Religión*, III (Barcelona, gener-juny del 1838) p. 331.

⁷ J. ROCA I CORNET, *Ensayo crítico sobre las lecturas de la época en la parte filosófica y social*, Barcelona, 1847, vol. II, p. 199-277.

⁸ En donem la referència de la primera edició: F.J. LLORENS Y BARBA, *Lecciones de Filosofía*, Barcelona, 1920, 3 vols. Les reserves que provoca aquesta obra des d'un punt de vista crític hom pot jutjar-les pel que en diuen els edi-

rens tingué fama de kantian⁹. No es tracta, però, d'una fama no fonamentada. Tanmateix, un dels autors més citats a *Lecciones* és Kant, la línia crítica del qual Llorens segueix. Potser aquests

tors: Vegeu T. CARRERAS i ARTAU, *Introducció a la història del pensament filosòfic a Catalunya* (Barcelona, 1931), p. 239-249, i J. SERRA HÜNTER, «Alguns aspectes de la vida universitària del doctor Llorens i Barba», a *Revista de Catalunya*, IV, Barcelona, gener-juny de 1926, p. 292.

⁹ Vegeu les pàgines esmentades a la nota 8 de l'estudi de T. CARRERAS i ARTAU, *Introducció...*

fets haurien d'ésser explicats tenint en compte que era fidel deixeble de W. Hamilton, el qual, al seu torn, havia estat força influït per Kant i per l'idealisme germànic en general. La qüestió mereixeria, però, tractament a part.

Pel que fa a la nostra comunicació ens resta només per a dir que el pensament de Kant, sobretot el de la *Crítica de la Raó Pura*, fou conegut, ben acollit i, fins i tot, força ben assimilat —en el cas Llorens— pels capdavanters de la filosofia a Catalunya al llarg del segle XIX.